

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

7 päivänä heinäkuuta 2005*

Asiassa C-147/03,

jossa on kyse EY 226 artiklaan perustuvasta jäsenyysveloitteiden noudattamatta jättämisestä koskevasta kanteesta, joka on nostettu 31.3.2003,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinhään W. Bogensberger ja D. Martin, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

jota tukee

Suomen tasavalta, asiamiehinhään A. Guimaraes-Purokoski ja T. Pynnä, prosessiosoite Luxemburgissa,

väliintulijana,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

KOMISSIO v. ITÄVALTA

vastaan

Itävallan tasavalta, asiamiehinään H. Dossi ja E. Riedl, neuvonantajinaan C. Ruhs ja H. Kasparovsky, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: viidennen jaoston puheenjohtaja R. Silva de Lapuerta, joka hoitaa toisen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit C. Gulmann, J. Makarczyk (esittelevä tuomari), P. Kūris ja J. Klučka,

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M.-F. Contet,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 25.11.2004 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 20.1.2005 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Euroopan yhteisöjen komissio vaatii kanteessaan yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että Itävallan tasavalta ei ole noudattanut EY 12, EY 149 ja EY 150 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että muissa jäsenvaltioissa toisen asteen tutkinnon suorittaneet henkilöt voivat päästä sen järjestämään korkeakoulutukseen ja yliopistokoulutukseen samoin edellytyksin kuin Itävallassa toisen asteen tutkinnon suorittaneet henkilöt.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

- 2 EY 3 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Edellä 2 artiklassa mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi yhteisön toimintaan sisältyy tässä sopimuksessa määrätyin edellytyksin ja siinä määrätystä aikataulusta:

— —

q) myötävaikuttaminen korkealaatuisen koulutuksen ja ammatillisen koulutuksen edistämiseen sekä siihen, että jäsenvaltioiden kulttuurit kehittyvät kukoistaviksi.”

3 EY 12 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään seuraavaa:

”Kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä tämän sopimuksen soveltamisalalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän sopimuksen erityismääräysten soveltamista.”

4 EY 149 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Yhteisö myötävaikuttaa korkealaatuisen koulutuksen kehittämiseen rohkaisemalla jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa tukemalla ja täydentämällä jäsenvaltioiden toimintaa pitäen täysin arvossa jäsenvaltioiden vastuuta opetuksen sisällöstä ja koulutusjärjestelmän järjestämisestä sekä niiden sivistyksellistä ja kielellistä monimuotoisuutta.

2. Yhteisön toiminnalla pyritään:

— —

— edistämään opiskelijoiden ja opettajien liikkuvuutta muun muassa rohkaisemalla tutkintotodistusten ja opintojaksojen tunnustamista akateemisessa maailmassa,

— —

3. Yhteisö ja jäsenvaltiot suosivat yhteistyötä kolmansien maiden sekä koulutusalan toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen ja erityisesti Euroopan neuvoston kanssa.

— —”

5 Lopuksi EY 150 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Yhteisö toteuttaa ammatillista koulutusta koskevaa politiikkaa, joka tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, pitäen täysin arvossa jäsenvaltioiden vastuuta ammatillisen koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä.

2. Yhteisön toiminnalla pyritään:

— —

- helpottamaan pääsyä ammatilliseen koulutukseen ja edistämään ammattiin kouluttavien ja ammattia opiskelevien, erityisesti nuorison, liikkuvuutta — —.”

Kansallinen lainsäädäntö

- 6 Yliopisto-opinnoista annetun lain (Universitäts-Studiengesetz, jäljempänä UniStG) 36 §:ssä, jonka otsikko on ”erityinen korkeakoulukelpoisuus” (Besondere Universitätsreife), säädetään seuraavaa:

„

- ”1) Sen lisäksi, että opiskelijat ovat saavuttaneet yleisen korkeakoulukelpoisuuden, heidän on osoitettava, että he täyttävät siinä valtiossa, jossa kelpoisuutta osoittava asiakirja on annettu, erityiset pääsyaatimukset tietyn opintoalan ja mahdollisen suoravalinnan osalta.
- 2) Itävallassa myönnettyjen kelpoisuutta osoittavien toisen asteen todistusten osalta on kyse sellaisista kelpoisuuskokeiden lisäksi suoritettavista kokeista, joista on säädetty Universitätsberechtungsverordnungissa (asetus korkeakoulukelpoisuudesta) ja joiden suorittamista opintojen aloittaminen edellyttää.
- 3) Jos sen opintoalan koulutusta, johon opiskelija hakee Itävallassa, ei tarjota siinä valtiossa, jossa kelpoisuutta osoittava asiakirja on myönnetty, opiskelijan on täytettävä kyseisessä valtiossa tarjottavaan sellaiseen opintoalaan sovellettavat pääsyaatimukset, joka vastaa sisällöllisesti mahdollisimman paljon opiskelijan Itävallassa hakemaa opintoalaa.

- 4) Liittovaltion ministerillä on oikeus asetuksella vahvistaa ne henkilöryhmät, joiden kelpoisuutta osoittavaa todistusta on joko niiden läheisten henkilökoh- taisten siteiden vuoksi, jotka heillä on Itävaltaan, tai heidän Itävallan tasavallan hyväksi harjoittamansa toiminnan vuoksi pidettävä määritettäessä sitä, täytty- vätkö erityiset pääsyvaatimukset, Itävallassa myönnettynä.

- 5) Yliopiston rehtorin on yleisen korkeakoulukelpoisuuden osoittamiseksi esitet- tyjen tietojen perusteella tutkittava se, täyttyykö valittua opintoalaa koskeva erityinen korkeakoulukelpoisuus.”

Oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely

- 7 Komissio lähetti 9.11.1999 Itävallan tasavallalle virallisen huomautuksen, jossa se totesi, että UniStG:n 36 § oli ristiriidassa EY 12, EY 149 ja EY 150 artiklan kanssa. Se kehotti Itävallan tasavaltaa esittämään sille huomautuksensa kahden kuukauden pituisen määräajan kuluessa.

- 8 Itävallan tasavalta vastasi tähän viralliseen huomautukseen 3.1.2000 päivätyllä kirjeellä.

- 9 Komissio antoi 29.1.2001 Itävallan viranomaisille tiedoksi täydentävän virallisen huomautuksen, johon Itävallan viranomaiset vastasivat 3.4.2001 päivätyllä kirjeellä.

- 10 Koska Itävallan tasavallan esittämät vastaukset eivät tyydyttäneet komissiota, se lähetti Itävallan tasavallalle 17.1.2002 perustellun lausunnon, jossa se kehotti tätä toteuttamaan kahden kuukauden kuluessa kyseisen lausunnon tiedoksiantamisesta tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että muissa jäsenvaltioissa toisen asteen tutkinnon suorittaneet henkilöt voivat päästä Itävallan järjestämään korkeakoulu- tai yliopistokoulutukseen samoin edellytyksin kuin Itävallassa toisen asteen tutkinnon suorittaneet henkilöt.
- 11 Koska Itävallan hallituksen 22.3.2002 antama vastaus ei tyydyttänyt komissiota, se nosti nyt käsiteltävänä olevan kanteen.
- 12 Yhteisöjen tuomioistuimen presidentin 17.9.2003 antamalla määräyksellä Suomen tasavalta on hyväksytty väliintulijaksi tukemaan komission vaatimuksia.

Suullisen käsittelyn uudelleen aloittamista koskeva pyyntö

- 13 Itävallan tasavalta on pyytänyt 8.2.2005 päivätyllä hakemuksella, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 15.2.2005, suullisen käsittelyn aloittamista uudelleen. Sen pyyntö perustuu tiedotusvälineiltä suullisen käsittelyn jälkeen saatuihin tietoihin. Näiden tietojen mukaan viidessä Saksan osavaltiossa on tarkoitus ottaa talvella 2005–2006 käyttöön 500 euron suuruiset kirjoittautumismaksut. Näiden kirjoittautumismaksujen käyttöön ottaminen johtaa sen mukaan siihen, että Itävallan korkeakoulutukseen pääsyn sääntelevä vaikutus estyy.

- 14 Lisäksi jos suullinen käsittely aloitetaan uudestaan, Itävallan tasavallalla on mahdollisuus ottaa kantaa julkisasiamiehen ratkaisuehdotukseen.
- 15 Tältä osin riittää, kun todetaan, että yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön ja yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen mukaan asianosaisilla ei ole mahdollisuutta esittää huomautuksia vastaukseksi julkisasiamiehen ratkaisuehdotukseen (ks. muun muassa asia C-17/98, Emesa Sugar, tuomio 4.2.2000, Kok. 2000, s. I-665, 2 kohta).
- 16 Itävallan suullisen käsittelyn uudelleen aloittamisen tueksi esittämän toisen perusteiden osalta on huomautettava, että yhteisöjen tuomioistuin voi omasta aloitteestaan tai julkisasiamiehen ehdotuksesta tai myös asianosaisten pyynnöstä määrätä työjärjestyksensä 61 artiklan mukaisesti suullisen käsittelyn aloitettavaksi uudelleen, jos se katsoo, että sillä ei ole riittävästi tietoa asiasta tai että asia olisi ratkaistava sellaisen väitteen perusteella, josta asianosaiset eivät ole saaneet tilaisuutta lausua (ks. mm. asia C-209/01, Schilling ja Fleck-Schilling, tuomio 13.11.2003, Kok. 2003, s. I-13389, 19 kohta ja asia C-30/02, Recheio — Cash & Carry, tuomio 17.6.2004, Kok. 2004, s. I-6051, 12 kohta).
- 17 Koska käsiteltävänä oleva asia ei kuulu kummankaan tilanteen piiriin, yhteisöjen tuomioistuin katsoo, ettei suullista käsittelyä ole määrättävä aloitettavaksi uudelleen.

Tutkittavaksi ottaminen

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

- 18 Itävallan tasavalta katsoo, ettei kannetta voida ottaa tutkittavaksi sillä perusteella, että komissio on muuttanut oikeudenkäyntimenettelyn kohdetta oikeudenkäyntiä edeltäneen vaiheen ja nyt käsiteltävänä olevan kanteen välillä. Komissio on

kanteessaan väittänyt, että oikeudenkäyntimenettely ei koske toisen asteen tutkintojen akateemista tunnustamista sellaisena kuin Itävallan viranomaiset ovat sen toteuttaneet, kun taas perustellussa lausunnossa se on määritellyt menettelyn kohteeksi "kysymyksen siitä, onko Itävallan lainsäädäntö, joka koskee muissa jäsenvaltioissa suoritettujen tutkintojen akateemista tunnustamista ja näiden tutkintojen suorittaneiden henkilöiden pääsyä korkeakoulutukseen, yhdenmukainen yhteisön lainsäädännön kanssa".

- 19 Itävallan tasavalta väittää toissijaisesti, että UniStG:n 36 §:n 4 momentista ilmenevää Itävallan viranomaisten sääntelyvaltuutta koskeva kanneperuste on jätettävä tutkimatta sillä perusteella, että komissio esittää tätä koskevat väitteet kanteessaan ensimmäistä kertaa.
- 20 Komissio vastaa väittämällä, että Itävallan tasavaltaa vastaan aloitetun menettelyn kohde on pysynyt samana oikeudenkäyntiä edeltäneen vaiheen ja nyt käsiteltävänä olevan kanteen välisenä aikana. Se korostaa erityisesti sitä, että se totesi Itävallan tasavallalle osoittamassaan täydentävässä virallisessa huomautuksessa, että menettelyn kohde koski yksinomaan Itävallan lainsäädännön yhteensoveltuvuutta EY:n perustamissopimuksen kanssa siltä osin kuin on kyse sellaisten henkilöiden, joilla on muissa jäsenvaltioissa saatu toisen asteen päästötodistus, pääsystä korkeakoulutukseen lukuun ottamatta tutkintotodistusten akateemista tunnustamista.
- 21 Komissio korostaa UniStG:n 36 §:n 4 momentin osalta, ettei sillä ole ollut tarkoitus esittää uutta väitettä. Se on pelkästään halunnut kiinnittää yhteisöjen tuomioistuinten huomiota siihen, että kyseisellä säännöksellä, jolla muiden jäsenvaltioiden kansalaisia syrjitään sen mukaan välillisesti, on korvattu samankaltainen säännös, joka merkitsi suoraa kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää. Näin tehdessään komissio ei ole vedonnut uuteen väitteeseen, vaan se on pelkästään tarkentanut sitä, että vaikka se hyväksyisi Itävallan tasavallan väitteen, jonka mukaan UniStG:n 36 §:llä ei syrjitä suoraan, kyseinen pykälä merkitsee kuitenkin peiteltyä syrjintää.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 22 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan oikeudenkäyntiä edeltävän menettelyn tarkoituksena on antaa asianomaiselle jäsenvaltiolle yhtäältä tilaisuus täyttää yhteisön oikeuden mukaiset velvoitteensa ja toisaalta tilaisuus puolustautua asianmukaisesti komission esittämiä väitteitä vastaan (ks. mm. asia C-152/98, komissio v. Alankomaat, tuomio 10.5.2001, Kok. 2001, s. I-3463, 23 kohta; asia C-439/99, komissio v. Italia, tuomio 15.1.2002, Kok. 2002, s. I-305, 10 kohta ja asia C-185/00, komissio v. Suomi, tuomio 27.11.2003, Kok. 2003, s. I-14189, 79 kohta).
- 23 Tästä seuraa, että komission asianomaiselle jäsenvaltiolle lähettämässä virallisessa huomautuksessa ja sen lähettämässä perustellussa lausunnossa rajataan oikeusriidan kohde, jota ei siten voida enää laajentaa. Näin ollen perustellun lausunnon ja kanteen on perustuttava täsmälleen samoihin väitteisiin (ks. mm. asia C-191/95, komissio v. Saksa, tuomio 29.9.1998, Kok. 1998, s. I-5449, 55 kohta; asia C-139/00, komissio v. Espanja, tuomio 11.7.2002, Kok. 2002, s. I-6407, 18 kohta ja em. asia komissio v. Suomi, tuomion 80 kohta).
- 24 Tämä vaatimus ei kuitenkaan voi merkitä sitä, että virallisessa huomautuksessa esitettyjen väitteiden, perustellun lausunnon lausunto-osan ja kannekirjelmässä esitettyjen vaatimusten pitäisi aina olla täysin yhteneviä, kunhan perustellussa lausunnossa määritettyä oikeusriidan kohdetta ei ole laajennettu tai muutettu (ks. mm. em. asia komissio v. Saksa, tuomion 56 kohta; em. asia komissio v. Espanja, tuomion 19 kohta ja em. asia komissio v. Suomi, tuomion 81 kohta).
- 25 On todettava, että komissio ei ole esillä olevassa asiassa muuttanut oikeusriidan kohdetta oikeudenkäyntiä edeltäneen vaiheen ja oikeudenkäyntivaiheen välillä. Komission kannekirjelmässään esittämät väitteet ja perusteet ovat näet täsmälleen

samat kuin kahdessa virallisessa huomautuksessa ja perustellussa lausunnossa mainitut väitteet ja perusteet. Itävallan tasavallalle on siten asianmukaisesti ilmoitettu sen yhteisön oikeuden rikkomisen luonteesta, johon komissio vetoaa — ja etenkin siitä, että kyseessä oleva kansallinen säännös on välillisesti syrjivä — ja joka liittyy siis Itävallan korkeakoulu- ja yliopistokoulutusjärjestelmään pääsyn edellytyksiin sellaisten opiskelijoiden osalta, jotka ovat suorittaneet toisen asteen tutkinnon muissa jäsenvaltioissa.

- 26 Komissio on UniStG:n 36 §:n 4 momenttia koskevan väitteen osalta selkeästi todennut, että se on maininnut kyseisen säännöksen pelkästään tarkentaakseen sitä, että kyseisellä momentilla korvattiin samankaltainen säännös, joka oli suoraan syrjivä. Kyse ei näin ollen ole uudesta väitteestä.
- 27 Tästä seuraa, että komissio ei ole kanteessaan muuttanut tai laajentanut oikeusriidan kohdetta ja että kanne voidaan ottaa tutkittavaksi.

Asiakysymys

Yhteisön lainsäädännön soveltamisala

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

- 28 Komissio katsoo, että UniStG:n 36 §:ään sisältyvä syrjintä koskee ainoastaan Itävallan korkeakoulu- tai yliopistokoulutukseen pääsyn edellytyksiä ja että tämä kysymys kuuluu sen mukaan perustamissopimuksen asiallisen soveltamisalan piiriin.

- 29 Myös Suomen tasavalta katsoo komission tavoin, että kanne koskee pelkästään Itävallan korkeakoulutukseen pääsyn edellytyksiä muussa jäsenvaltiossa toisen asteen tutkinnon suorittaneiden henkilöiden osalta, eikä siinä puututa kysymyksen tutkintotodistusten akateemisesta tunnustamisesta.
- 30 Itävallan tasavalta katsoo, että UniStG:n 36 §:llä säädelään toisen asteen päästötodistusten tunnustamista Itävallan yliopistoihin pääsyn kannalta. Se väittää, että tutkintotodistusten akateeminen tunnustaminen ylemmän asteen opintojen tai muun koulutuksen aloittamisen tai jatkamisen kannalta ei kuitenkaan kuulu perustamissopimuksen soveltamisalan piiriin.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 31 EY 12 artiklan 1 kohdan mukaan perustamissopimuksen soveltamisalalla kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta kyseisen sopimuksen erityismääräysten soveltamista.
- 32 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on asiassa 293/83, Gravier, 13.2.1985 annetun tuomion (Kok. 1985, s. 593, Kok. Ep. VIII, s. 73) 25 kolidassa todennut, ammatilliseen koulutukseen pääsemiselle asetetut edellytykset kuuluvat perustamissopimuksen soveltamisalaan (ks. myös asia C-65/03, komissio v. Belgia, tuomio 1.7.2004, Kok. 2004, s. I-6427, 25 kohta).
- 33 Oikeuskäytännöstä seuraa myös, että sekä korkeakouluopetus että yliopisto-opetus ovat ammatillista koulutusta (ks. asia 24/86, Blaizot, tuomio 2.2.1988, Kok. 1988, s. 379, Kok. Ep. IX, s. 339, 15–20 kohta ja asia 42/87, komissio v. Belgia, tuomio 27.9.1988, Kok. 1988, s. 5445, 7 ja 8 kohta).

- 34 Esillä olevassa asiassa UniStG:n 36 §:ssä vahvistetaan korkeakoulu- ja yliopistokoulutukseen pääsyn edellytykset Itävallassa. Siinä säädetään tältä osin, että henkilöiden, joilla on muista jäsenvaltioista saatu toisen asteen päästötodistus, on täytettävä korkea-asteen opintoihin tai yliopisto-opintoihin pääsyä koskevat yleiset edellytykset ja heidän on tämän lisäksi myös osoitettava, että he täyttävät kyseisen päästötodistuksen myöntäneen valtion vahvistamat valittua opintolinjaa koskevat erityisedellytykset, joiden perusteella heillä on oikeus aloittaa suoraan kyseiset opinnot.
- 35 Riidanalaisista säännöistä on näin ollen tutkittava perustamissopimuksen suhteen ja erityisesti EY 12 artiklaan sisältyvän kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa koskevan periaatteen suhteen.

Yhteisön oikeuden rikkomista koskeva kanneperuste

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

- 36 Komissio väittää, että EY 12 artiklan mukainen oikeus yhdenvertaiseen kohteluun pitää välttämättä sisällään toisessa jäsenvaltiossa tutkinnon suorittaneiden henkilöiden oikeuden siihen, että sen jälkeen, kun heidän tutkintotodistuksensa on katsottu vastaavaksi, heihin ei korkeakoulu- tai yliopistokoulutuksen samalle opintolinjalle pääsyn osalta sovelleta edellytyksiä, joita ei ole asetettu opiskelijoille, jotka ovat suorittaneet tutkintonsa Itävallassa, sillä muuten säännöksen tehokas vaikutus jää toteutumatta.
- 37 UniStG:n 36 §:n perusteella toisessa jäsenvaltiossa tutkinnon suorittaneiden henkilöiden pääsulle Itävallan korkeakoulu- tai yliopistokoulutuksen tietyille opintolinjoille on asetettu edellytys, jota henkilöiden, jotka ovat saaneet toisen asteen päästötodistuksen Itävallasta, ei tarvitse täyttää.

- 38 Komission mielestä tämä edellytys merkitsee välillistä syrjintää, sillä vaikka tämä sama edellytys on asetettu myös Itävallan kansalaisille, jotka ovat suorittaneet tutkinnon toisessa jäsenvaltiossa, se vaikuttaa enemmän muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin kuin Itävallan kansalaisiin.
- 39 Komission tavoin Suomen tasavalta katsoo, että UniStG:n 36 §:ssä vahvistettu edellytys, joka ei koske Itävallassa toisen asteen tutkinnon suorittaneita henkilöitä, on ristiriidassa yhteisön oikeuden ja erityisesti EY 12 artiklan kanssa.
- 40 Itävallan tasavalta kiistää komission arvioinnin, jonka mukaan korkeakouluopintoihin pääsyyn sovelletaan Itävallassa kaksivaiheista menettelyä, joista ensimmäisessä on kyse toisen asteen tutkintotodistusten tunnustamisesta yhdenvertaiselta pohjalta ja jälkimmäisessä muiden edellytysten tarkastamisesta. Itävallan yliopistoihin pääsy edellyttää sen mukaan todellisuuudessa yliopisto-opintoja koskevan yleisen kelpoisuuden ja erityisen kelpoisuuden perustelemista, eikä yliopisto-opintoihin oikeuden antavan pätevyyden akateemisen tunnustamisen lisäksi ole asetettu muita edellytyksiä.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 41 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhdenvertaisen kohtelun periaatteella ei kielletä pelkästään kansalaisuuteen perustuvaa ilmeistä syrjintää, vaan myös kaikki piilevät syrjinnän muodot, jolloin soveltamalla muita erotteluperusteita tosiasiallisesti päädytään samaan lopputulokseen (ks. mm. asia 152/73, Sotgiu, tuomio 12.2.1974, Kok. 1974, s. 153, Kok. Ep. II, s. 219, 11 kohta; em. asia komissio v. Belgia, tuomio 1.7.2004, 28 kohta ja asia C-209/03, Bidar, tuomio 15.3.2005, Kok. 2005, s. I-2119, 51 kohta).

- 42 Esillä olevassa asiassa kyseessä olevan kansallisen lainsäädännön mukaan opiskelijoiden, jotka ovat suorittaneet toisen asteen tutkintonsa muussa jäsenvaltiossa kuin Itävallan tasavallassa ja jotka haluavat aloittaa korkeakoulu- tai yliopisto-opintonsa Itävallassa tietyllä opintolinjalla, on esitettävä mainittu tutkintotodistus ja tämän lisäksi myös osoitettava, että he täyttävät siinä jäsenvaltiossa, josta he ovat saaneet tutkintotodistuksensa, sellaiset korkeakoulu- tai yliopisto-opintoihin pääsyä koskevat edellytykset, joita ovat muun muassa pääsykokeen läpäiseminen tai suoravallan kautta valituksi tulemiselle riittävän pistemäärän saaminen.
- 43 Näin ollen on ilmeistä, että UniStG:n 36 § merkitsee erilaista kohtelua niiden opiskelijoiden vahingoksi, jotka ovat suorittaneet toisen asteen tutkintonsa muussa jäsenvaltiossa kuin Itävallan tasavallassa, ja tämän lisäksi myös syrjintää näiden samojen opiskelijoiden välillä sen jäsenvaltion perusteella, jossa he ovat suorittaneet toisen asteen tutkintonsa.
- 44 Perustamissopimuksessa liikkumisvapauden alalla annetut mahdollisuudet eivät saa täyttää vaikutustaan, jos henkilö joutuu epäedulliseen asemaan pelkästään sen vuoksi, että hän on käyttänyt näitä mahdollisuuksiaan. Tällä seikalla on erityinen merkitys koulutuksen alalla, kun otetaan huomioon EY 3 artiklan 1 kohdan q alakohdan ja EY 149 artiklan 2 kohdan toisen luetelmakohdan tavoitteet eli opiskelijoiden ja opettajien liikkuvuuden edistäminen (ks. asia C-224/98, D’Hoop, tuomio 11.7.2002, Kok. 2002, s. I-6191, 30–32 kohta).
- 45 Oikeuskäytännössä on lisäksi todettu, että unionin kansalaisuus on tarkoituksensa puolesta jäsenvaltioiden kansalaisten perustavaa laatua oleva asema, jonka nojalla samassa tilanteessa olevat henkilöt voivat saada osakseen saman oikeudellisen kohtelun kansalaisuudestaan riippumatta, jollei tätä koskevista nimenomaisesti määrätyistä poikkeuksista muuta johdu (asia C-184/99, Grzelczyk, tuomio 20.9.2001, Kok. 2001, s. I-6193, 31 kohta ja em. asia D’Hoop, tuomion 28 kohta).

- 46 Näin ollen on todettava, että kyseinen lainsäädäntö on epäedullinen muussa jäsenvaltiossa kuin Itävallan tasavallassa toisen asteen tutkinnon suorittaneille henkilöille, koska he eivät voi päästä Itävallan korkeakoulutukseen samoin edellytyksin kuin vastaavan itävaltalaisen tutkinnon suorittaneet henkilöt.
- 47 Vaikka UniStG:n 36 §:ää sovelletaan erotuksetta kaikkiin opiskelijoihin, sen vaikutukset voivat kuitenkin kohdistua enemmän muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin kuin Itävallan kansalaisiin siten, että tällä säännöksellä käyttöön otettu erilainen kohtelu johtaa välilliseen syrjintään.
- 48 Näin ollen kyseessä oleva erilainen kohtelu voi olla oikeutettua ainoastaan, jos se perustuu objektiivisiin ja kyseessä olevien henkilöiden kansalaisuudesta riippumattomiin syihin, jotka ovat oikeassa suhteessa kansallisessa oikeudessa hyväksyttävästi tavoiteltuun päämäärään (asia C-274/96, Bickel ja Franz, tuomio 24.11.1998, Kok. 1998, s. I-7637, 27 kohta ja em. asia D’Hoop, tuomion 36 kohta).

Syrjinnän perusteleminen

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

— Itävallan korkeakoulu- tai yliopistokoulutusjärjestelmän yhtenäisyyden suojaamista koskeva perustelu

- 49 Itävallan tasavalta väittää, että EY 12 artiklan soveltamisalaan kuuluvan erilaisen kohtelun perusteleminen ei rajoitu yleiseen järjestykseen tai turvallisuuteen taikka

kansanterveyden liittyviin syihin ja että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansalaisuuteen perustuva syrjintä on mahdollista perustella silloin kun on kyse välillisestä syrjinnästä.

- 50 Itävallan tasavalta vetoaa tältä osin Itävallan koulutusjärjestelmän yhtenäisyyden suojaamiseen. Se tukeutuu analogisesti yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön ja väittää, että jos tutkinnon suorittamisvaltiossa annettuja oikeuksia ei oteta huomioon, sen on varauduttava siihen, että useat jäsenvaltioissa tutkinnon suorittaneet henkilöt pyrkivät opiskelemaan Itävallan yliopistoissa tai korkeakouluissa ja että tämä tilanne aiheuttaa rakenteellisia, henkilöstöön liittyviä ja taloudellisia ongelmia (ks. asia C-158/96, Kohll, tuomio 28.4.1998, s. I-1931, 41 kohta ja asia C-368/98, Vanbraekel ym., tuomio 12.7.2001, Kok. 2001, s. I-5363, 47 kohta).
- 51 Komissio väittää, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ja etenkin asiassa 15/69, Ugliola, 15.10.1969 annetusta tuomiosta (Kok. 1969, s. 363, Kok. Ep. I, s. 413) ja asiassa C-484/93, Svensson ja Gustavsson, 14.11.1995 annetusta tuomiosta (Kok. 1995, s. I-3955) seuraa, että syrjivä toimenpide voidaan perustella ainoastaan perustamissopimuksessa nimenomaisesti mainituilla poikkeuksellisilla syillä eli yleisellä järjestyksellä tai turvallisuudella taikka kansanterveydellä. Itävallan tasavalta ei kuitenkaan ole vedonnut mihinkään tämän tyyppiseen syyhyn.
- 52 Lisäksi se, että hyväksytään, että Itävallan lainsäädäntö voidaan perustella muilla kuin perustamissopimuksessa nimenomaisesti määrätyillä syillä, johtaa komission mukaan välillisen syrjinnän käsitteen merkityksen häviämiseen sellaisena kuin kyseinen käsite ilmenee edellä mainitussa asiassa Sotgiu annetusta tuomiosta eli jonka mukaan välillinen syrjintä on syrjintää, joka tosin perustuu näennäisesti neutraaliin kriteeriin mutta joka johtaa tosiasiallisesti samaan lopputulokseen kuin kansalaisuuteen perustuva syrjintä.

- 53 Lisäksi komissio väittää, että UniStG:n 36 §:llä loukataan joka tapauksessa suhteellisuusperiaatetta.

— Yhteisön oikeuden väärinkäytön estämistä koskeva perustelu

- 54 Itävallan tasavalta huomauttaa, että yhteisöjen tuomioistuin on asiassa 115/78, *Knors*, 7.2.1979 annetussa tuomiossa (Kok. 1979, s. 399, Kok. Ep. IV, s. 321) ja asiassa C-61/89, *Bouchoucha*, 3.10.1990 annetussa tuomiossa (Kok. 1990, s. I-3551) korostanut jäsenvaltiolla mahdollisesti olevaa perusteltua intressiä estää se, että osa sen kansalaisista pyrkii perustamissopimuksella toteutettuja järjestelyjä käyttämällä välttymään väärin perustein ammatillista koulutusta koskevan kansallisen lainsäädännön soveltamiselta ja että yhteisön lainsäädännön perusteella ei ole mahdollista kiertää ammatillista koulutusta koskevaa kansallista lainsäädäntöä.

- 55 Komissio vastaa huomauttaen yhteisöjen tuomioistuimen katsoneen asiassa C-436/00, X ja Y, 21.11.2002 antamassaan tuomiossa (Kok. 2002, s. I-10829), että väärinkäytöksen tai vilpillisen menettelyn olemassaoloa on tutkittava yksilöllisesti, tapaus tapaukselta, ja sen on perustuttava objektiivisiin seikkoihin, ja että pelkästään sitä, että henkilö on käyttänyt liikkumisvapauttaan, ei voida pitää väärinkäyttönä (asia C-212/97, *Centros*, tuomio 9.3.1999, Kok. 1999, s. I-1459).

— Kansainvälisiä sopimuksia koskeva perustelu

- 56 Itävallan tasavalta väittää, että UniStG:n 36 § on yhdenmukainen Euroopan neuvoston yhteydessä tehtyjen yleissopimusten kanssa ja tässä tapauksessa

korkeakouluun pääsyyn oikeuttavien tutkintotodistusten vastaavuudesta 11.12.1953 tehdyn yleissopimuksen (Euroopan sopimussarja nro 15; jäljempänä vuoden 1953 yleissopimus) ja korkea-asteen koulutusta koskevien tutkintojen tunnustamisesta Euroopan alueella 11.4.1997 tehdyn yleissopimuksen (Euroopan sopimussarja nro 165; jäljempänä vuoden 1997 yleissopimus) kanssa.

- 57 Komissio huomauttaa, että EY 307 artiklan mukaan perustamissopimuksen määräykset eivät vaikuta sellaisiin oikeuksiin tai velvollisuuksiin, jotka johtuvat yhden tai useamman jäsenvaltion yhden tai useamman kolmannen maan kanssa ennen kyseisen jäsenvaltion liittymistä tekemästä sopimuksesta. Siltä osin kuin tällaiset sopimukset eivät ole sopusoinnussa perustamissopimuksen kanssa, asianomaisten jäsenvaltioiden on kuitenkin käytettävä kaikkia aiheellisia keinoja todettujen ristiriitojen poistamiseksi.
- 58 Se tuo myös esiin yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön, jossa huolimatta siitä, että EY 307 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat noudattaa sellaisista kansainvälisistä sopimuksista aiheutuvia velvoitteita kolmansiin valtioihin nähden, jotka on tehty ennen perustamissopimuksen voimaantuloa, siinä ei kuitenkaan sallita sitä, että jäsenvaltiot vetoavat tällaisista yleissopimuksista johtuviin oikeuksiin yhteisön sisäisissä suhteissa (asia C-473/93, komissio v. Luxemburg, tuomio 2.7.1996, Kok. 1996, s. I-3207, 40 kohta).
- 59 Itävallan tasavalta ei näin ollen voi komission mukaan vedota vuoden 1953 yleissopimukseen. Se ei voi vedota myöskään vuoden 1997 yleissopimukseen, koska kyseinen yleissopimus on tehty Itävallan tasavallan liittymisen jälkeen.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

— Itävallan korkeakoulu- tai yliopistokoulutusjärjestelmän yhtenäisyyden suojaamista koskeva perustelu

60 On huomautettava, että kuten tämän tuomion 47 kohdassa on todettu, UniStG:n 36 artikla merkitsee välillistä syrjintää siltä osin kuin sen vaikutukset voivat kohdistua enemmän muista jäsenvaltioista tuleviin opiskelijoihin kuin itävaltalaisiin opiskelijoihin. Lisäksi yhteisöjen tuomioistuimessa käydyistä keskusteluista ilmenee, että Itävallan lainsäädännöllä pyritään rajoittamaan muissa jäsenvaltioissa tutkinnon suorittaneiden henkilöiden pääsyä Itävallan yliopistoihin.

61 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 52 kohdassa todennut, tiettyjen opintoalojen liiallisesta hakijamäärästä aiheutuva ongelma voidaan kuitenkin ratkaista EY 12 artiklan mukaisesti ottamalla käyttöön erityisiä syrjimättömiä toimenpiteitä, kuten pääsykoe tai vaadittu vähimmäisarvosana.

62 Lisäksi on todettava, että ne vaarat, joihin Itävallan tasavalta on vedonnut, eivät ole pelkästään sen korkeakoulu- tai yliopistokoulutusjärjestelmälle ominaisia, vaan niitä ovat kohdanneet ja kohtaavat edelleen myös muut jäsenvaltiot. Yksi näistä jäsenvaltioista on Belgian kuningaskunta, joka oli ottanut käyttöön samankaltaisia rajoituksia, jotka katsottiin yhteensoveltumattomiksi yhteisön oikeuden vaatimusten kanssa (ks. em. asiassa komissio v. Belgia 1.7.2004 annettu tuomio).

- 63 On vielä todettava, että kansallisten viranomaisten, jotka vetoavat tarpeeseen poiketa henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevasta peruseriaatteesta, tehtävänä on osoittaa kussakin käsiteltävänä olevassa tapauksessa, että niiden sääntely on tarpeen ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Niiden oikeuttamisperusteiden tueksi, joihin jäsenvaltio voi vedota, on esitettävä kyseisen jäsenvaltion toteuttaman rajoittavan toimenpiteen soveltuvuutta ja oikeasuhteisuutta koskeva analyysi sekä täsmällisiä tietoja, joilla sen väitteitä voidaan tukea (ks. vastaavasti asia C-42/02, Lindman, tuomio 13.11.2003, Kok. 2003, s. I-13519, 25 kohta ja asia C-8/02, Leichtle, tuomio 18.3.2004, Kok. 2004, s. I-2641, 45 kohta).
- 64 Esillä olevassa asiassa Itävallan tasavalta on suullisessa käsittelyssä ainoastaan väittänyt, että lääketieteellisellä koulutuslinjalla hakijoiden määrä saattaa olla jopa viisinkertainen saatavilla oleviin paikkoihin nähden, ja tämä uhkaa horjuttaa Itävallan korkeakoulutusjärjestelmän taloudellista tasapainoa ja näin ollen sen olemassaoloa sinänsä.
- 65 On korostettava, että yhteisöjen tuomioistuimelle ei ole esitetty yhtäkään muita koulutuslinjoja koskevaa arviota ja että Itävallan tasavalta on myöntänyt, ettei sillä ole käytettävänä tältä osin muita lukuja. Itävallan viranomaiset ovat lisäksi myöntäneet sen, että kyseinen kansallinen säännös on pääasiallisesti ennalta ehkäisevä.
- 66 Näin ollen on todettava, ettei Itävallan tasavalta ole osoittanut, että ilman UniStG:n 36 §:ää yleisesti ottaen Itävallan koulutusjärjestelmän olemassaolo ja erityisesti Itävallan korkeakoulutuksen yhtenäisyyden suojaaminen vaarantuisivat. Kyseinen lainsäädäntö ei näin ollen ole perustamissopimuksen tavoitteiden mukainen.

— Yhteisöjen oikeuden väärinkäytön estämistä koskeva perustelu

- 67 Itävallan hallitus on toiseksi esittänyt perustelun, joka koskee jäsenvaltioiden tarvetta estää yhteisön oikeuden väärinkäyttö, korostamalla jäsenvaltiolla mahdollisesti olevaa perusteltua intressiä estää se, että osa sen kansalaisista pyrkii perustamissopimuksella toteutettuja järjestelyjä käyttämällä välttymään väärin perustein ammatillista koulutusta koskevan kansallisen lainsäädännön soveltamiselta.
- 68 Oikeuskäytännön mukaan väärinkäytöksen tai vilpillisen menettelyn olemassaoloa on tutkittava yksilöllisesti, tapaus tapaukselta, ja sen on perustuttava objektiivisiin seikkoihin (ks. em. asia Centros, tuomion 24 ja 25 kohta ja em. asia X ja Y, tuomion 42 ja 43 kohta).
- 69 On myös huomautettava, että EY 149 artiklan 2 kohdan toisessa luetelmakohdassa määrätään nimenomaisesti, että yhteisön toiminnalla pyritään edistämään opiskelijoiden ja opettajien liikkuvuutta muun muassa rohkaisemalla tutkintotodistusten ja opintojaksojen tunnustamista akateemisessa maailmassa. Lisäksi EY 150 artiklan 2 kohdan kolmannessa luetelmakohdassa määrätään, että yhteisön toiminnalla pyritään helpottamaan pääsyä ammatilliseen koulutukseen ja edistämään ammattiin kouluttavien ja ammattia opiskelevien, erityisesti nuorison, liikkuvuutta.
- 70 Tässä tapauksessa riittää, kun todetaan, että Euroopan unionin opiskelijan mahdollisuus päästä sen jälkeen, kun hän on suorittanut toisen asteen tutkintonsa muussa jäsenvaltiossa kuin Itävallan tasavallassa, Itävallan korkeakoulu- tai yliopistokoulutukseen samoin edellytyksin kun Itävallassa tutkinnon suorittaneet henkilöt, on olennainen osa perustamissopimuksessa taattua opiskelijoiden vapaata liikkuvuutta koskevaa periaatetta, eikä se näin ollen voi sinällään olla tämän oikeuden väärinkäyttöä.

— Kansainvälisiä sopimuksia koskeva perustelu

- 71 Itävallan tasavalta väittää kolmanneksi, että UniStG:n 36 artikla on vuoden 1953 ja vuoden 1997 yleissopimusten mukainen.
- 72 Tältä osin on todettava, että EY 307 artiklan mukaan perustamissopimuksen määräykset eivät vaikuta sellaisiin oikeuksiin tai velvollisuuksiin, jotka johtuvat yhden tai useamman jäsenvaltion yhden tai useamman kolmannen maan kanssa, kun on kyse jäseneksi liittyneestä valtiosta, ennen jäsenvaltion liittymistä tekemästä sopimuksesta. Siltä osin kuin tällaiset sopimukset eivät ole sopusoinnussa perustamissopimuksen kanssa, asianomaisten jäsenvaltioiden on kuitenkin käytettävä kaikkia aiheellisia keinoja todettujen ristiriitojen poistamiseksi.
- 73 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että vaikka EY 307 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat noudattaa sellaisista kansainvälisistä sopimuksista aiheutuvia velvoitteita kolmansiin valtioihin nähden, jotka on tehty ennen perustamissopimuksen voimaantuloa, siinä ei kuitenkaan sallita sitä, että jäsenvaltiot vetoavat tällaisista yleissopimuksista johtuviin oikeuksiin yhteisön sisäisissä suhteissa (ks. muun muassa em. asia komissio v. Luxemburg, tuomion 40 kohta ja asia C-203/03, komissio v. Itävalta, tuomio 1.2.2005, Kok. 2005, s. I-935, 57–59 kohta).
- 74 Itävallan tasavalta ei näin ollen voi vedota perusteluksi vuoden 1953 yleissopimukseen eikä varsinkaan vuoden 1997 yleissopimukseen, joka on tehty sen jälkeen kun Itävallan tasavalta liittyi unioniin.
- 75 Edellä olevat seikat huomioon ottaen on todettava, että Itävallan tasavalta ei ole noudattanut EY 12, EY 149 ja EY 150 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että muissa jäsenvaltioissa

toisen asteen tutkinnon suorittaneet henkilöt voivat päästä sen järjestämään korkeakoulu- ja yliopistokoulutukseen samoin edellytyksin kuin Itävallassa toisen asteen tutkinnon suorittaneet henkilöt.

Oikeudenkäyntikulut

- 76 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut Itävallan tasavallan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska tämä on hävinnyt asian, Itävallan tasavalta on veloitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Itävallan tasavalta ei ole noudattanut EY 12, EY 149 ja EY 150 artiklan mukaisia veloitteitaan, koska se ei ole toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että muissa jäsenvaltioissa toisen asteen tutkinnon suorittaneet henkilöt voivat päästä sen järjestämään korkeakoulu- ja yliopistokoulutukseen samoin edellytyksin kuin Itävallassa toisen asteen tutkinnon suorittaneet henkilöt.**

- 2) **Itävallan tasavalta veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Allekirjoitukset